

DELEGATURA UOKiK w KATOWICACH

Katowice, dnia 12.07.2006r.

RKT-61-16/06/MI

DECYZJA Nr RKT - 44/2006

Stosownie do art. 28 ust. 6 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz.U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2080) i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz.U. Nr 18, poz. 172; Dz.U. z 2003 r. Nr 6, poz. 68), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów wszczętego z urzędu w dniu 29.12.2005r. przeciwko Gminie Racibórz, ul. Stefana Batorego 6, 47-400 Racibórz,

– w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

- I. Na podstawie art. 23c ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 23a ust. 1 tejże ustawy, **uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów** bezprawne działanie Gminy Racibórz polegające na naruszeniu § 17 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 marca 2002 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków (Dz.U. Nr 26, poz. 257) poprzez zamieszczenie w treści zawieranych z konsumentami przez Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Raciborzu *umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* postanowień w brzmieniu: *Odbiorca dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki w terminie określonym w fakturze oraz Rachunek płatny w terminie 14 dni od daty wystawienia faktury* i **nakazuje się zaniechanie jej stosowania.**
- II. Na podstawie art. 23c ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w celu zapewnienia wykonania nakazu określonego w pkt I sentencji niniejszej decyzji, **określa się Gminie Racibórz środki usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów**, polegające na umieszczeniu w treści wszystkich *umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* zawartych z konsumentami przed dniem 03.03.2006r. postanowień regulujących termin płatności w sposób zgodny z § 17 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 marca 2002 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków (Dz.U. Nr 26, poz. 257), w terminie 4 miesięcy od daty uprawomocnienia się niniejszej decyzji.
- III. Na podstawie art. 72 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 75 tej ustawy postanawia się obciążyć Gminę Racibórz kosztami przeprowadzonego postępowania i zobowiązać w/w przedsiębiorcę do zwrotu na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwoty 52 PLN (słownie złotych: pięćdziesiąt dwa).

Uzasadnienie

W imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zwanego dalej „Organem Antymonopolowym”) zostało przeprowadzone z urzędu postępowanie wyjaśniające w sprawie wstępnego ustalenia, czy w związku z działalnością Zakładu Wodociągów i Kanalizacji w Raciborzu (zwanego dalej „ZWiK Racibórz” lub „Zakładem”) występuje naruszenie uzasadniające wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, o których mowa w art. 23a ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (zwanej też dalej „ustawą antymonopolową”). W toku przedmiotowego postępowania poddano analizie pod kątem zgodności z obowiązującymi przepisami prawa warunki *umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* zawieranych przez ZWiK Racibórz z konsumentami w oparciu o wykorzystywane w obrocie gospodarczym wzorce umowne. Ustalono również, że ZWiK w Raciborzu jest gminną jednostką organizacyjną, nieposiadającą osobowości prawnej, działającą w formie zakładu budżetowego w celu realizacji zadań własnych Gminy (karty nr 19-21).

Ponieważ analiza dokumentów zgromadzonych w toku postępowania wyjaśniającego dała podstawy do przyjęcia, iż mogło dojść do naruszenia przez Gminę Racibórz przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w dniu 29.12.2005r. Postanowieniem Nr 1 zostało wszczęte z urzędu w przedmiotowej sprawie postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Gminie postawiono zarzut podejmowania bezprawnych działań stojących w sprzeczności z art. 23a ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów polegających na naruszeniu § 17 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 marca 2002 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków (Dz.U. Nr 26, poz. 257) w ten sposób, iż w treści zawieranych z konsumentami przez Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Raciborzu *umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* zamieszczono postanowienia w brzmieniu: *Odbiorca dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki w terminie określonym w fakturze oraz Rachunek płatny w terminie 14 dni od daty wystawienia faktury* (karta nr 1).

W odpowiedzi na zawiadomienie o wszczęciu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów (karta nr 2), Gmina Racibórz poinformowała, iż uznaje postawiony jej zarzut za zasadny. Gmina podała, iż zobowiązała Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Raciborzu do dokonania zmian w treści *umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* poprzez wprowadzenie do nich zapisu zgodnego z § 17 ust. 1 rozporządzenia w sprawie określania taryf /.../.

W toku przeprowadzonego postępowania Organ Antymonopolowy ustalił następujący stan faktyczny.

Na terenie gminy Racibórz działalność w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków prowadzi Gmina Racibórz za pośrednictwem swojej jednostki organizacyjnej – Zakładu Wodociągów i Kanalizacji w Raciborzu. Zakład działa na podstawie Uchwały Nr XXI/170/96 Rady Miejskiej Raciborza z dnia 17 stycznia 1996 roku w sprawie utworzenia zakładu budżetowego – Zakładu Wodociągów i Kanalizacji w Raciborzu (karta nr 19). Zakres zadań ZWiK Racibórz określa Statut wprowadzony na mocy uchwały Rady Miasta Racibórz z dnia 3 września 2003 r. w sprawie zatwierdzenia Statutu Zakładu Wodociągów i Kanalizacji w Raciborzu (karty nr 21-23 verte), zgodnie z którym przedmiotem działania ZWiK jest zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków na obszarze Gminy Racibórz (karta nr 21 verte).

W ramach prowadzonej działalności usługowej, Gmina Racibórz za pośrednictwem ZWiK w Raciborzu zawiera z odbiorcami usług na podstawie art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. Nr 72, poz. 747 ze zm.) (zwana dalej „ustawą o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę”) umowy, na podstawie których odbywa się dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków. Ustalono, iż w dacie wszczęcia przedmiotowego postępowania Gmina w obrocie konsumenckim posługiwała się w dwoma wzorcami umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków (karty nr 35-41), które znajdowały zastosowanie względem konsumentów, będących właścicielami lub zarządcami nieruchomości przyłączonych do sieci. Wzorce te znajdowały się w obrocie w okresie od 28.01.2003r. do 24.03.2006r. Na ich podstawie – jak wynika z pisma Gminy z dnia 14.02.2006r. – zawarto umowy z [...] konsumentami spośród [...] ogółu odbiorców usług zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków świadczonych przez Gminę (karta nr 177). W toku postępowania zgromadzono przykładowe umowy zawarte z wykorzystaniem w/w wzorców:

- Umowę nr 1784/04 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków z dnia 11.10.2004r. (karty nr 17-18 verte);
- Umowę Nr 2220/05 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków z dnia 16.12.2005r. (karty nr 43-44 verte);
- Umowę Nr 2222/05 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków z dnia 20.12.2005r. (karty nr 49-50 verte);
- Umowę Nr 2223/05 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków z dnia 30.12.2005r. (karty nr 51-52 verte).

W § 11 ust. 1 przedmiotowych umów znajduje się postanowienie przewidujące, że *Odbiorca dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki w terminie określonym w fakturze.* Ponadto w § 21 umów, w tzw. *Ustaleniach dodatkowych* znajduje się – odbity w formie pieczęci – zapis o następującej treści: *Rachunek płatny w terminie 14 dni od daty wystawienia f-ry. Po tym terminie naliczamy ustawowe odsetki.*

Postanowienie zawarte w *Ustaleniach dodatkowych* (§ 21 umów) w brzmieniu przytoczonym powyżej zamieszczane było w umowach o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków zawieranych w oparciu o w/w wzorce umowne w okresie do dnia 03.03.2006r. (karta nr 235). Natomiast do treści umów zawieranych po tej dacie, Gmina wprowadziła zapis o treści: *Rachunek płatny w terminie 14 dni od daty dostarczenia f-ry. Po tym terminie naliczamy ustawowe odsetki.* Potwierdzają to następujące umowy przedstawione przez Gminę w toku postępowania:

- Umowa nr 2254/06 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków z dnia 06.03.2006r. (karty nr 191-191-192 verte);
- Umowa Nr 2252/06 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków z dnia 03.03.2006r. (karty nr 195-196 verte);
- Umową Nr 2253/06 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków z dnia 03.03.2006r. (karty nr 197-198 verte).

W toku postępowania ustalono, iż Gmina wycofała z obrotu wzorce umowne, o których mowa powyżej i zastąpiła je następującymi: wzorem *Umowy nr ... o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* (karty nr 204-206 verte), wzorem *Umowy nr ... o zaopatrzenie w wodę* (karty nr 207-209) oraz wzorem *Umowy Nr ... o odprowadzanie ścieków* (karty nr 210-212). Gmina podała, iż są one stosowane w obrocie konsumenckim od dnia 24.03.2006r. (karta nr 202), a do dnia 05.04.2006r. zawarto z konsumentami na ich podstawie [...] umów (karta nr 202). W dniu 03.04.2006r. Gmina zainicjowała również akcję wymiany umów zawartych z konsumentami w oparciu o wzorce umowne poprzednio znajdujące się w obrocie gospodarczym. Gmina podała, że na dzień 12.05.2006r. dostarczono konsumentom [...] umowy w nowym brzmieniu. Gmina przedstawiła również przykładowe umowy zawarte z konsumentami z wykorzystaniem nowych wzorców:

- Umowę Nr 10/06 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków z dnia 31.03.2006r. (karty nr 218-220 verte);
- Umowę Nr 9/06 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków z dnia 29.03.2006r. (karty nr 224-226 verte).

W ich treści znajduje się następujące postanowienie dotyczące terminu płatności należności za pobrane usługi: *Należność za dostarczoną wodę i odprowadzenie ścieków Odbiorca zobowiązany jest uregulować w terminie określonym w fakturze, który nie może być krótszy niż 14 dni od daty jej dostarczenia (§ 10 ust. 1 umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków; § 9 ust. 1 umów o zaopatrzenie w wodę, § 5 ust. 1 umów o odprowadzanie ścieków).*

W trakcie przeprowadzonego postępowania ustalono ponadto, iż oprócz wzorów umów, o których mowa powyżej Gmina Racibórz od września 2005 r. posługuje się w obrocie konsumenckim również wzorem *Umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzaniem ścieków* znajdującym zastosowanie względem osób korzystających z lokali mieszkalnych w budynkach wielolokalowych (karty nr 32-34; 176). Gmina przedstawiła przykładowe umowy zawarte z konsumentami w oparciu o ten wzorzec (karty nr 182-190): *Umowę Nr 1/32/05 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków z dnia 30.09.2005r.; Umowę Nr 1/35/05 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków z dnia 30.09.2005r. i Umowę Nr 1/34/05 o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków z dnia 30.09.2005r.* W § 8 ust.4 zawierają one zapis w brzmieniu: *Należność za dostarczoną wodę i odprowadzenie ścieków oraz za dokonane rozliczenie Odbiorca zobowiązany jest uregulować w terminie określonym w fakturze, który nie może być krótszy niż 14 dni od daty jej dostarczenia.*

Organ Antymonopolowy zważył, co następuje.

I. Zgodnie z art. 23a ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów. Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów w art. 23a ust. 2 stanowi, że za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwą lub wprowadzającą w błąd reklamę i inne czyny nieuczciwej konkurencji godzące w zbiorowe interesy konsumentów. Zbiorowe interesy konsumentów podlegają zatem ochronie przed wymierzonymi w nie naruszeniami polegającymi na sprzecznych z prawem działaniach przedsiębiorców. Tworząc katalog działań naruszających zbiorowe interesy konsumentów ustawodawca posłużył się terminem „w szczególności”, co oznacza, że ma on charakter przykładowy. Zamiarem ustawodawcy było uznanie za praktykę działań, które naruszyły przepisy innych aktów prawnych.

Aby określone zachowanie mogło zostać uznane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów konieczne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek:

- działanie przedsiębiorcy musi nosić znamiona bezprawności,
- działanie powyższe musi godzić w zbiorowe interesy konsumentów.

Pierwsza przesłanka zostaje spełniona, gdy przedsiębiorca podejmuje działania sprzeczne z prawem lub, gdy nie dopełnia ciążącego na nim obowiązku. Jako „sprzeczne z prawem” należy kwalifikować zachowania niezgodne z nakazem zawartym w ustawie, rozporządzeniu wydanym na podstawie i dla wykonania ustawy, umową międzynarodową mającą bezpośrednie zastosowanie w stosunkach wewnętrznych. Sprzeczne z prawem są czyny zabronione i zagrożone sankcją karną, czyny zabronione pod sankcjami dyscyplinarnymi, czyny zakazane przepisami

administracyjnymi lub przepisami prawa gospodarczego publicznego, czyny zabronione przepisami o charakterze cywilnym, sprzeczne z nakazami zawartymi w prawie cywilnym lub prawie administracyjnym. Bezprawność jest taką cechą działania, która polega na jego sprzeczności z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Dla ustalenia bezprawności działania wystarczy ustalenie, że określone zachowanie koliduje z przepisami prawa (Por. *Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz*, pod redakcją prof. dr hab. Janusza Szwai, Wydawnictwo C.H. BECK, Warszawa 2000, s. 117 – 118).

Druga przesłanka konieczna do stwierdzenia praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów jest natomiast spełniona wtedy, gdy dane zachowanie przedsiębiorcy godzi w interesy konsumentów jako zbiorowości. Ustawa antymonopolowa w odniesieniu do konsumentów chroni bowiem ich interesy jako zjawiska o charakterze instytucjonalnym, zbiorowym; znajduje zastosowanie wówczas, gdy określone zachowanie dotyka nieokreślonej z góry liczby podmiotów, których nie sposób jednoznacznie zidentyfikować.

Stosownie do przepisu art. 4 pkt 11 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, ilekroć w ustawie jest mowa o *konsumencie*, należy przez to rozumieć konsumenta w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93 ze zm.). Definicję konsumenta zawiera przepis art. 22¹ K.c., zgodnie z którym *za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową*.

W przedmiotowej sprawie Gminie Racibórz postawiono zarzut podejmowania bezprawnych działań noszących znamiona praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów określonych w art. 23a ust. 1 ustawy antymonopolowej, polegających na naruszeniu § 17 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków (zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie określania taryf”) poprzez stosowanie w treści zawieranych z konsumentami *umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* postanowień w brzmieniu: *Odbiorca dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki w terminie określonym w fakturze oraz Rachunek płatny w terminie 14 dni od daty wystawienia faktury*. Przedmiotowe postanowienia zawarte są w umowach zawieranych z konsumentami w okresie od 28.01.2003r. do 03.03.2006r. w oparciu o wykorzystywane w tym czasie wzory *umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* mające zastosowanie względem konsumentów będących właścicielami (zarządcami) nieruchomości przyłączonej do sieci.

Dla zastosowania art. 23a ust. 1 ustawy antymonopolowej w pierwszej kolejności zachodzi konieczność wykazania, że działanie przedsiębiorcy będące przedmiotem postawionego w niniejszym postępowaniu zarzutu nosi znamiona bezprawności.

Aktem prawnym określającym zasady i warunki zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi oraz zbiorowego odprowadzania ścieków jest ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków. Zgodnie z art. 6 ust. 1 tej ustawy dostarczanie wody lub odprowadzanie ścieków odbywa się na podstawie pisemnej umowy o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków zawartej między przedsiębiorstwem wodociągowo – kanalizacyjnym a odbiorcą usług. Umowa, o której mowa powyżej, zgodnie z art. 6 ust. 3 pkt 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę zawierać powinna m.in. postanowienia dotyczące *sposobu i terminów wzajemnych rozliczeń*. Szczegółowe uregulowania odnośnie przedmiotowych kwestii zawarte są natomiast w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 12 marca 2002 r. w sprawie określania taryf wydanym na podstawie art. 23, 25 i 27 ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę. Rozporządzenie w Rozdziale 5 pt. *Warunki prowadzenia rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie*

ścieków, w § 17 ust. 1 stanowi, iż Odbiorca usług dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki w terminie określonym w fakturze, który nie może być krótszy niż 14 dni od daty jej dostarczenia.

Stosownie do w/w przepisu, termin zapłaty za usługi z zakresu zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków określony w fakturze powinien wynosić co najmniej 14 dni licząc od dnia jej doręczenia konsumentowi. Jest to równoznaczne z obowiązkiem przedsiębiorstwa wodociągowo – kanalizacyjnego do dostarczania faktur odbiorcom nie później niż na 14 dni przed datą płatności wskazaną w rachunku. W zawieranych z konsumentami *umowach o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* Gmina Racibórz stosuje zapisy, przewidujące iż odbiorca dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki w terminie określonym w fakturze oraz, że rachunek płatny jest w terminie 14 dni od daty wystawienia faktury. Przedmiotowe postanowienia umowne nakładają na konsumentów obowiązek uregulowania należności w terminie określonym w fakturze niezależnie od tego, kiedy zostanie im ona doręczona. Jednocześnie z treści umowy nie wynika, w jakim terminie przedsiębiorca zobowiązuje się dostarczać faktury konsumentom. Rozwiązanie przyjęte w analizowanych postanowieniach *umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* daje zatem przedsiębiorcy prawo do doręczania rachunków w dowolnym czasie, skutkiem czego uprawnienia konsumentów wynikające z rozporządzenia w sprawie określania taryf mogą nie być respektowane. Na podstawie w/w zapisów konsument może bowiem otrzymać fakturę w terminie późniejszym niż 14 dni przed datą płatności podaną na rachunku, co świadczy o tym, że posługiwanie się w treści *umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* kwestionowanymi postanowieniami umownymi nosi znamiona bezprawności.

W przedmiotowym przypadku przedsiębiorca samodzielnie ustala datę, od której rozpoczyna się bieg terminu na uiszczenie należności przez konsumenta, jak również sam decyduje o dacie doręczenia faktury konsumentowi. Wyłącznie od przedsiębiorcy zależy zatem, jaki czas będzie przysługiwał konsumentom na uiszczenie płatności. Może zaistnieć sytuacja, że termin ten będzie wynosił mniej niż 14 dni, w tym, że będzie na tyle krótki, że konsument nawet przy dochowaniu należytej staranności nie będzie w stanie uiszczyć należności w terminie podanym na rachunku. W skrajnych przypadkach faktura może zostać doręczona konsumentom nawet po terminie płatności. Należy również zwrócić uwagę na okoliczność, iż zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 454 § 1 Kodeksu cywilnego, za datę dokonania zapłaty uważa się datę wpływu środków na rachunek bankowy przedsiębiorcy. Część konsumentów uiszczając należność za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki dokonuje wpłaty w placówkach bankowych lub pocztowych, co wiąże się z tym, iż od momentu dokonania wpłaty przez konsumenta do momentu uznania rachunku bankowego dostawcy usług upływa określony okres czasu związany z realizacją polecenia przelewu. Powyższe okoliczności dodatkowo przemawiają za tym, aby tryb doręczenia faktury oraz termin na uiszczenie należności został uregulowany w umowie w taki sposób, aby zapewnić konsumentowi co najmniej 14 dni na zapłacenie rachunku od momentu jego dostarczenia. Wówczas dokonując zapłaty na poczcie lub w banku, konsument będzie w stanie dochować terminu wskazanego na fakturze.

Należy również zauważyć, że istotne znaczenie z punktu widzenia rozpatrywania powyższego zarzutu ma to, w jaki sposób faktury doręczane są konsumentom. Kwestionowane postanowienia przewidują, że odbiorca dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę w terminie 14 dni od daty wystawienia faktury. Przy takiej konstrukcji zapisu regulującego termin płatności dostawca usług, aby dopełnić obowiązku, o którym mowa w § 17 ust. 1 rozporządzenia w sprawie określania taryf musiałby doręczać faktury konsumentom w dniu ich wystawienia, co jest wysoce nieprawdopodobne w przypadku doręczania konsumentom faktur za pośrednictwem poczty. W przypadku przesyłek listowych, data ich otrzymania bezpośrednio związana jest z terminem wysłania oraz długością przekazywania faktur drogą pocztową. Prawdopodobieństwo niedostarczenia faktury po terminie zapewniającym 14 dni na dokonanie zapłaty graniczy w

takim przypadku z pewnością. W momencie nadania rachunku na pocztę, nawet jeżeli następuje to niezwłocznie po jego wystawieniu, dostawca nie może wiedzieć, w jakim momencie zostanie on doręczony odbiorcy. Mając na względzie, że analizowane zapisy umowne przewidują, iż zapłata nastąpić powinna w terminie 14 dni od daty wystawienia faktury, zaryzykować można twierdzenie, iż wysyłając fakturę pocztą, nawet jeżeli nastąpi to bezpośrednio po jej wystawieniu, przedsiębiorca nie jest w stanie zapewnić, iż konsument otrzyma rachunek 14 dni przed terminem płatności.

Mając powyższe na uwadze uznać należy, iż przepisy dotyczące terminu zapłaty należności za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki zawarte w § 17 ust. 1 rozporządzenia w sprawie określania taryf, nie znajdują odzwierciedlenia w brzmieniu zakwestionowanych postanowień *umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków*. Działanie Gminy Racibórz polegające na stosowaniu w zawieranych z konsumentami umowach zapisów przewidujących, iż *Odbiorca dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki w terminie określonym w fakturze oraz Rachunek płatny w terminie 14 dni od daty wystawienia faktury* obarczone są zatem cechą bezprawności w rozumieniu art. 23a ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Przedmiotowy zapis umowny nie gwarantuje bowiem konsumentom dostarczenia faktury przez usługodawcę na 14 dni przed terminem płatności, a przewidziany w przepisach prawa termin na dokonanie zapłaty może ulec skróceniu. Powyższe okoliczności wskazują na to, iż została spełniona pierwsza z przesłanek (bezprawność zachowania przedsiębiorcy) niezbędnych do wykazania, iż Gmina Racibórz stosuje praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Należy również podnieść, że kwestionowane postanowienia noszą znamiona bezprawności niezależnie od tego, jak w praktyce odbywa się doręczanie faktur konsumentom (możliwa jest bowiem sytuacja, że faktury doręczane są konsumentom przez pracownika usługodawcy w momencie ich wystawienia, bezpośrednio po dokonaniu odczytu wskazań wodomierza). Mając jednak na względzie, iż na podstawie umowy Spółka może arbitralnie ustalać termin, w którym dostarczy fakturę konsumentowi, nie można w żadnym wypadku wykluczyć sytuacji, że nastąpi to z naruszeniem obowiązujących przepisów prawa. Dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy bez znaczenia jest to, jak w rzeczywistości postępuje przedsiębiorca i czy doręczanie faktur odbywa się zgodnie z prawem. Istotne jest, iż w oparciu o treść zawieranych w obrocie konsumenckim umów dostawca zastrzega sobie możliwość działania z naruszeniem obowiązujących przepisów prawa, w wyniku czego zagrożone są interesów najsłabszej grupy uczestników rynku, jakimi są konsumenci. Podkreślenia wymaga, iż dla bytu praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów nie jest konieczne wystąpienie na rynku skutków działań sprzecznych z przepisami prawa; już sama możliwość ich wystąpienia uzasadnia uruchomienie ustawowych sankcji przewidzianych w art. 23a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Wynika to wprost z treści art. 1 ust. 2 tejże ustawy, zgodnie z którym jej reżimowi podlegają nie tylko praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów, które wywoływały lub aktualnie wywołują skutki na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, ale również praktyki, które choćby tylko hipotetycznie mogą wywoływać takie skutki.

Kolejną przesłanką, której spełnienie niezbędne jest do ustalenia, że doszło do naruszenia art. 23a ust. 1 ustawy antymonopolowej jest dowiedzenie, że bezprawne działanie Gminy Racibórz godzi w interesy konsumentów. Jak podniesiono powyżej z brzmienia zakwestionowanych zapisów *umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* wynika, iż wyłącznie w gestii dostawcy usług pozostaje kwestia daty doręczenia rachunku konsumentowi. W umowach brak jest jakichkolwiek gwarancji dla konsumentów, że otrzymają faktury w czasie zapewniającym co najmniej 14 – dniowy termin na uiszczenie należności. Okoliczność, iż na podstawie umowy to przedsiębiorca ustala początek biegu terminu na zapłacenie należności (w momencie wystawienia faktury) świadczy o tym, że w przedmiotowej sprawie zagrożone są interesy konsumentów. Działanie przedsiębiorcy może bowiem doprowadzić do sytuacji, iż nawet przy dochowaniu najwyższej staranności konsumenci nie będą w stanie terminowo wywiązać się z obowiązku

płatności na rzecz dostawcy. To z kolei wiąże się z możliwością obciążenia ich odsetkami ustawowymi za opóźnienie w zapłacie. Stanowi o tym § 11 ust. 4 *umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków*, zgodnie z którym *W przypadku niedotrzymania terminów płatności określonych w fakturze Zakład Będzie obciążał Odbiorcę odsetkami ustawowymi zgodnie z obowiązującymi przepisami*. Postanowienia mówiące, że *Odbiorca dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki w terminie określonym na fakturze oraz Rachunek płatny w terminie 14 dni od daty wystawienia faktury* w żaden sposób nie dają konsumentom gwarancji otrzymania faktury w terminie co najmniej 14 dni przed terminem płatności i możliwości wywiązania się z zobowiązań na rzecz dostawcy w sposób wskazany w umowie, bez obawy narażania się na konieczność zapłaty odsetek za opóźnienie w płatności. Posługiwanie się przez Gminę Racibórz zakwestionowanymi w ramach postawionego zarzutu zapisami umownymi godzi zatem w interesy konsumentów, może bowiem wywołać po ich stronie wymierne negatywne skutki finansowe w postaci konieczności uiszczenia odsetek za niedotrzymanie terminu płatności.

W tym stanie rzeczy stwierdzić należy, iż praktyka Gminy Racibórz polegająca na zamieszczeniu w umowach zawieranych z konsumentami postanowień w brzmieniu: *Odbiorca dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki w terminie określonym w fakturze oraz Rachunek płatny w terminie 14 dni od daty wystawienia faktury* nosi znamiona bezprawności oraz godzi w interesy konsumentów. Dla stwierdzenia stosowania przez Gminę Racibórz praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów konieczne jest wykazanie, że w okolicznościach przedmiotowej sprawy naruszone zostały interesy konsumentów jako zbiorowości.

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów określa zasady podejmowanej w interesie publicznym ochrony interesów konsumentów oraz reguluje zasady i tryb przeciwdziałania praktykom naruszającym zbiorowe interesy konsumentów, co wynika z treści art. 1 ust. 1 i 2 tej ustawy. Zbiorowy interes konsumentów dotyczy nieokreślonego ogółu, a naruszenie tego interesu może mieć miejsce wtedy, gdy skutkami działań sprzecznych z ustawą o ochronie konkurencji konsumentów dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku oraz wtedy, gdy działania te wywołują inne niekorzystne zjawiska. Ustawa antymonopolowa w odniesieniu do konsumentów chroni ich interesy jako zjawiska o charakterze instytucjonalnym, zbiorowym. W przedmiotowej sprawie opisane praktyki Gminy Racibórz skierowane są do nieokreślonego kręgu konsumentów, których nie sposób jednoznacznie zidentyfikować. Antykonsumenckie ostrze stwierdzonych praktyk wymierzone jest bowiem we wszystkich rzeczywistych odbiorców usług świadczonych przez Gminę usług, z którymi zawarto umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków o treści zakwestionowanej w niniejszym postępowaniu, jak również w jej potencjalnych odbiorców, będących konsumentami w rozumieniu przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Wskazuje to na naruszenie w przedmiotowej sprawie interesu publicznego, przez który należy rozumieć wynikające z rozporządzenia w sprawie określania taryf prawo wszystkich odbiorców przedsiębiorstwa (konsumentów) do otrzymania faktury za pobrane usługi wodociągowe i kanalizacyjne w terminie zagwarantowanym przepisami prawa tj. w terminie co najmniej 14 dni przed terminem płatności.

W tym stanie rzeczy należy przyjąć, że działania Gminy Racibórz będące przedmiotem postawionego w niniejszym postępowaniu zarzutu, godzą w zbiorowe interesy konsumentów, a więc druga z przesłanek niezbędnych do stwierdzenia naruszenia przez w/w przedsiębiorcę art. 23a ust. 1 ustawy antymonopolowej została spełniona. W przedmiotowej sprawie zaistniały zatem łącznie wszystkie przesłanki konieczne do uznania zachowań przedsiębiorcy za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów – bezprawne działanie przedsiębiorcy i naruszenie zbiorowych interesów konsumentów.

Należy podnieść również, iż w okolicznościach rozpatrywanej sprawy nie zaistniały przesłanki do stwierdzenia zaniechania stosowania przez przedsiębiorcę praktyk naruszających

zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 23e ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Gmina Racibórz od dnia 03.03.2006r. zawiera wprawdzie w obrocie konsumenckim *umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków*, w których treści zamieszczone zostały postanowienia umowne w pełni uwzględniające postawione w niniejszym postępowaniu zarzuty. Przedsiębiorca przystąpił również do wymiany zawartych z konsumentami umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków zawierających sporne postanowienia. Z uwagi jednak na fakt, iż część konsumentów, z którymi zawarto umowy przed 03.03.2006r. nadal związana jest warunkami umowy, których treść została zakwestionowana w przedmiotowym postępowaniu, brak jest podstaw do stwierdzenia zaprzestania stosowania przez Gminę Racibórz praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, o których mowa w art. 23a ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Stąd orzeczono jak w punkcie I sentencji niniejszej decyzji.

II. Zgodnie z art. 23c ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, Organ Antymonopolowy może określić w decyzji środki usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w celu zapewnienia wykonania zawartego w niej nakazu. Jako środki usunięcia skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w celu zapewnienia wykonania nakazu określonego w pkt I sentencji niniejszej decyzji, określono w przedmiotowej sprawie umieszczenie w treści wszystkich *umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* zawartych z konsumentami przed dniem 03.03.2006r. postanowień regulujących termin płatności za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki w sposób zgodny z przepisem § 17 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 marca 2002 r. w sprawie określania taryf (...), zgodnie z którym *Odbiorca usług dokonuje zapłaty za dostarczoną wodę i odprowadzone ścieki w terminie określonym w fakturze, który nie może być krótszy niż 14 dni od daty jej dostarczenia.*

Ponieważ od dnia 3 marca 2006 r. Gmina Racibórz zawiera z konsumentami będącymi właścicielami lub zarządcami nieruchomości przyłączonych do sieci *umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków* uwzględniające postawione w niniejszym postępowaniu zarzuty, obowiązek usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów dotyczy wyłącznie umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków zawartych przed tą datą. Opisane powyżej zmiany powinny zostać wprowadzone do umów zawartych przed 3 marca 2006 r. w terminie 4 miesięcy od daty uprawomocnienia się decyzji. Celem określenia na podstawie art. 23c ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, środków usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów jest doprowadzenie do stanu, w którym z wszystkimi konsumentami zawarte zostaną umowy informujące o terminie płatności za świadczone usługi w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, tak aby konsumenci mogli korzystać z przysługujących im uprawnień i nie byli narażeni na dodatkowe, nieuzasadnione koszty.

Wobec powyższego orzeka się jak w pkt II sentencji niniejszej decyzji.

III. Stosownie do treści art. 72 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, jeżeli postępowanie zostało wszczęte z urzędu i w jego wyniku Organ Antymonopolowy stwierdził naruszenie przepisów w/w ustawy, przedsiębiorca, który dopuścił się tego naruszenia, zobowiązany jest ponieść koszty postępowania. Zgodnie z art. 75 ustawy antymonopolowej, Organ Antymonopolowy rozstrzyga o kosztach w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie.

Postępowanie przeciwko Gminie Racibórz w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostało wszczęte z urzędu. Na podstawie ustaleń dokonanych w trakcie postępowania Organ Antymonopolowy w punkcie I niniejszej decyzji stwierdził

naruszenie art. 23a ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów uznając zasadność postawionego przedsiębiorcy zarzutu. Kosztami niniejszego postępowania są dla Organu Antymonopolowego wydatki w wysokości 52 PLN związane z korespondencją z uczestnikiem postępowania. W związku z tym postanowiono obciążyć Gminę Racibórz kosztami przeprowadzonego postępowania w kwocie 52 PLN (słownie złotych: pięćdziesiąt dwa).

Wobec powyższego orzeczono jak w punkcie III sentencji decyzji.

Koszty niniejszego postępowania przedsiębiorca obowiązany jest wpłacić na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie w NBP o/o Warszawa Nr 511010100078782231000000.

Na postanowienie o kosztach zawarte w punkcie III niniejszej decyzji, na podstawie art. 78 ust. 6 ustawy antymonopolowej w związku z art. 479²⁸ § 1 pkt 2 Kodeksu postępowania cywilnego przysługuje zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach w terminie tygodnia od dnia doręczenia.

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 kodeksu postępowania cywilnego – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach.

DYREKTOR DELEGATURY
URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI
I KONSUMENTÓW W KATOWICACH

Alicja Kral

1)